

दिव्यांग व्यक्ती अधिनियम २०१६ नुसार गट-अ व गट-ब
संवर्गातील पदांकरीता दिव्यांगांसाठीची पदे सुनिश्चित
करणेबाबत..

महाराष्ट्र शासन
शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग
शासन निर्णय क्रमांक : ईएसटी-३९२०/प्र.क्र १५६/प्रशा-२
मादाम कामा मार्ग, हुतात्मा राजगुरु चौक
मंत्रालय, मुंबई-४०० ०३२
दिनांक:- ०९ मार्च, २०२१

वाचा :

१. केंद्र शासनाचा दिव्यांग व्यक्ती हक्क अधिनियम ,२०१६
२. सामान्य प्रशासन विभाग शासन निर्णय क्र. दिव्यांग-२०१९/प्र.क्र.११४/१६-अ,
दिनांक २९.०५.२०१९
३. सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग शासन निर्णय क्र. दिव्यांग-२०१९
/प्र.क्र.२५१/दि.क.२, दिनांक १२.११.२०२०
४. केंद्र शासनाच्या समाजिक न्याय व अधिकारीता मंत्रालय, नवी दिल्ली यांची
दिनांक ०४.०९.२०२१ ची अधिसूचना
५. सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग शासन निर्णय क्र. दिव्यांग-२०१९
/प्र.क्र.२५१/दि.क.२, दिनांक ०२.०२.२०२१.

प्रस्तावना :-

दिव्यांग व्यक्ती हक्क अधिनियम, २०१६ मधील कलम ३३ नुसार दिव्यांगासाठी शासन सेवेतील पदांची पदसुनिश्चिती करणे आवश्यक आहे. यासाठी केंद्र शासनाने दि. ०४.०९.२०२१ च्या अधिसूचनेन्वये दिव्यांगासाठी सुनिश्चित केलेल्या पदांची यादी करून सदर यादी केंद्र शासनाच्या www.disabilityaffairs.gov.in या संकेतस्थळावर policy/Act/Rules-Notification येथे List of Post identification suitable for Persons with Benchmark Disability Notified on ०४.०९.२०२१ या शिर्षाखाली प्रसिद्ध केली आहे. सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभागाने दि. ०२.०२.२०२१ च्या शासन निर्णयान्वये, राज्य शासनाच्या आस्थापनेवरील पदे दिव्यांगासाठी सुनिश्चित करण्याबाबतच्या सूचना निर्गमित केल्या आहेत. सदर शासन निर्णयातील निर्देशास अनुसरून शालेय शिक्षण व क्रीडा विभागाच्या अखत्यारीतील, आयुक्त (शिक्षण) महाराष्ट्र राज्य यांच्या अधिपत्याखालील आस्थापनेवरील गट-अ व गट-ब संवर्गातील पदे दिव्यांग प्रवर्गासाठी सुनिश्चित करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन निर्णय :-

दिव्यांग व्यक्ती हक्क अधिनियम, २०१६ मधील कलम ३३ नुसार राज्य शासनाच्या अखत्यारीतील पदांची पदसुनिश्चिती करण्यासाठी केंद्र शासनाच्या सामाजिक न्याय व अधिकारीता मंत्रालय, नवी दिल्ली यांनी दि. ०४.०९.२०२१ च्या अधिसूचनेन्वये दिव्यांगासाठी सुनिश्चित केलेल्या पदांची यादी करून प्रसिद्ध केलेली आहे. त्यामध्ये नमूद केल्यानुसार केंद्र शासनाने पदसुनिश्चिती करून दिव्यांगासाठी पदे सुनिश्चित केलेली गट “अ” ते गट “ड” मधील जी पदे राज्य शासनाच्या आस्थापनेवर आहेत अशा पदांबाबत तसेच केंद्र

शासनाने प्रसिद्ध केलेल्या यादीतील ज्या पदांची कर्तव्य व जबाबदार्या, कामाचे स्वरूप व प्रचलित वेतनश्रेणी राज्य शासन सेवेतील पदांशी समान आहेत, अशा पदांची पदनामे जरी भिन्न असली तरी राज्य शासन सेवेतील ती पदे दिव्यांगासाठी सुनिश्चित राहतील, अशा सूचना सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभागाने दि. ०२.०२.२०२१ च्या शासन निर्णयान्वये दिलेल्या आहेत.

२. त्यास अनुसरून केंद्र शासनाने निर्गमित केलेल्या दि. ०४.०१.२०२१ रोजीच्या अधिसूचनेतील दिव्यांगासाठी सुनिश्चित केलेल्या गट-अ व गट-ब संवर्गाकरीता प्रसिद्ध केलेल्या यादीतील शालेय शिक्षण व क्रीडा विभागाच्या अखत्यारीतील गट-अ व गट-ब संवर्गातील पदांसाठी या शासन निर्णयान्वये, दिव्यांगासाठी विवरणपत्र-अ मध्ये दर्शविल्याप्रमाणे पदे सुनिश्चित करण्यात येत आहेत.

३. सदर शासन निर्णय, केंद्र शासनाच्या सामाजिक न्याय व अधिकारीता मंत्रालय, नवी दिल्ली यांची दिनांक ०४.०१.२०२१ ची अधिसूचना व सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभागाच्या दि. ०२.०२.२०२१ रोजीच्या शासन निर्णयान्वये दिलेल्या सूचनेनुसार निर्गमित करण्यात येत आहेत.

४. सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतरथळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संगणक संकेतांक क्रमांक २०२१०३०९१२२७५४३५२१ असा आहे. हा शासन निर्णय डिजीटल स्वाक्षरीने सांक्षाकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्य यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

(चारुशीला चौधरी)
उप सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रत,

१. मा. राज्यपाल, महाराष्ट्र राज्य यांचे सचिव, राजभवन, मुंबई.
२. मा. मुख्यमंत्री, महाराष्ट्र राज्य यांचे सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
३. मा. उपमुख्यमंत्री, महाराष्ट्र राज्य यांचे सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
४. मा. मंत्री, शालेय शिक्षण यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई,
५. मा. राज्यमंत्री, शालेय शिक्षण यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई,
६. मुख्य सचिव, महाराष्ट्र राज्य, मंत्रालय, मुंबई.
७. अपर मुख्य सचिव (सेवा) सामान्य प्रशासन विभाग, मंत्रालय, मुंबई
८. अपर मुख्य सचिव, शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग, मंत्रालय, मुंबई
९. प्रधान सचिव, सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
१०. आयुक्त, दिव्यांग कल्याण आयुक्तालय, पुणे.
११. आयुक्त (शिक्षण), महाराष्ट्र राज्य, पुणे.
१२. सर्व सह सचिव / उप सचिव, शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग.

शासन निर्णय क्र. ईएसटी-३९२०/प्र.क्र.१५६/प्रशा-२, दिनांक- ०९ मार्च, २०२१ चे सोबतचे प्रपत्र-अ

महाराष्ट्र शिक्षण सेवा (प्रशासन शाखा) शिक्षणाधिकारी व तत्सम (गट-अ), उपशिक्षणाधिकारी व तत्सम (गट-ब) व अधीक्षक (गट-ब) संवर्गातील तसेच सामान्य राज्य सेवा मधील अधीक्षक (गट-ब) संवर्गातील दिव्यांगासाठी सुनिश्चित करावयाची पदे

अ.क्र.	पदांचे नांव	शारिरिक योग्यता	दिव्यांग आरक्षणाचा सुयोग्य प्रकार	पदाची कर्तव्य/जबाबदार्या / कामाचे स्वरूप (संक्षिप्त)
१.	<p>शिक्षणाधिकारी व तत्सम :-</p> <p>१. शिक्षणाधिकारी (माध्यमिक/प्राथमिक/निरंतर शिक्षण)</p> <p>२. शिक्षण निरीक्षक, मुंबई</p> <p>३. सहायक संचालक, शिक्षण संचालनालय</p> <p>४. सहायक आयुक्त, म.रा.परीक्षा परिषद, पुणे</p> <p>५. सहसिचव, म.रा.मा.व उ.मा.शि.म./ विभागीय मंडळ</p> <p>६. प्रकल्प अधिकारी/कार्यक्रम अधिकारी, म.रा.शै.सं. व प्र.प., पुणे</p> <p>७. संचालक, बालभन, मुंबई.</p> <p>८. प्रशासन अधिकारी/शिक्षणाधिकारी, महानगरपालीका शिक्षणमंडळ</p> <p>९. प्रशिक्षण प्रमुख/समन्वयक/पकल्प समन्वयक, महाराष्ट्र प्राथमिक शिक्षण परिषद, मुंबई.</p>	S, ST, BN, RW, SE, MF	a) B, LV b) D, HH c) OA, BA, OL, BL, CP, LC, Dw, AAV d) SLD, MI e) MD Involving (a) to (d) above	<p>१. अधिनस्त शाळांचे सनियत्रंण व गुणवत्तापूर्ण शिक्षणाची पूर्तता करणे.</p> <p>२. अधिनस्त शाळांना वेतन/वेतनेतर अनुदान वितरणा बाबत कार्यवाही करणे.</p> <p>३. शाळांमधील कर्मचा-यांच्या सेवाविषयक बाबींबाबत कार्यवाही करणे.</p> <p>४. आरटीई अधिनियमांची अमलबजावणी करणे.</p> <p>५. शासनाच्या विविध योजनेचे अंमलबजावणी करणे.</p> <p>६. शाळांना भेटी देणे./शाळांचे निरीक्षण करणे.</p> <p>७. शिक्षकांना अद्यायावत शिक्षण पद्धतीचे प्रशिक्षण देणे.</p> <p>८. कार्यालयीन कामकाज करणे.</p> <p>९. शासकीय कामानिमीत न्यायालयात वरीष्ठ कार्यालयात उपस्थित राहणे.</p> <p>१०. माध्यमिक व उच्च माध्यमिक परीक्षांचे आयोजन करणे</p> <p>११. अभ्यासक्रम विषयक प्रशिक्षण आयोजन करणे व मुल्यापन सहकार्य करणे</p>

अ.क्र.	पदांचे नांव	शारिरिक योग्यता	दिव्यांग आरक्षणाचा सुयोग्य प्रकार	पदाची कर्तव्य/जबाबदाच्या / कामाचे स्वरूप (संक्षिप्त)
	१०. प्रकल्प अधिकारी, एरिया ई-प्रोजेक्ट, चिखलदरा.			१२. महाराष्ट्र राज्य परिषद पुणे मार्फत परिक्षांचे आयोजन करणे. सर्व परिक्षांचे मुल्यमापन करणे. परिक्षांचे कार्यपद्धतीत सुधारणा या आयुक्त परिक्षा परिषद यांना सहाय्यक अधिकारी म्हणून काम कर
२.	उपशिक्षणाधिकारी व तत्सम :- १. उपशिक्षणाधिकारी (माध्यमिक/प्राथमिक/निरंतर शिक्षण) २. शिक्षण उप निरीक्षक (बृन्मुंबई/ सर्व विभागीय शिक्षण उपसंचालक कार्यालय) ३. गट शिक्षणाधिकारी, सर्व पंचायत समिती ४. शिक्षणाधिकारी/ प्रशासन अधिकारी, महानगरी पालीका शिक्षण मंडळ ५. सहायक सचिव, म.रा.मा.व उ.मा.शि.म. / विभागीय मंडळ ६. समन्वयक, प्राथमिक शि.संचालनालय / म.रा.शै.सं. व प्र.प., पुणे	S, ST, SE, RW,H, C. MF	a) B, LV b) D, HH c) OA,BA, OL, BL, CP, LC, Dw, AAV d) SLD, MI e) MD Involving (a) to (d) above	१. अधिनस्त शाळांचे सनियत्रंण व गुणवत्तापूर्ण शिक्षणाची पूर्ता करणे. २. अधिनस्त शाळांना वेतन/वेतनेतर अनुदान वितरणा बाबत कार्यवाही करणे. ३. शाळांमधील कर्मचा-यांच्या सेवाविषयक बाबींबाबत कार्यवाही करणे. ४. आरटीई अधिनियमांची अमलबजावणी करणे. ५. शासनाच्या विविध योजनांची अंमलबजावणी करणे. ६. शिक्षणाधिकारी यांना सहाय्यभूत काम करणे. ७. बालभवन या कार्यालयाशी संबंधित प्रशासकीय कामकाज ८. माध्यमिक व उच्च माध्यमिक परीक्षांचे आयोजन करणे ९. अभ्यासक्रम विषयक प्रशिक्षण आयोजन करणे व मुल्यमापन करणे. १०. अल्पसंख्याक समुदयातील विद्यार्थ्यांसाठी विविध लाभाच्या योजना अंमलबजावणी

अ.क्र.	पदांचे नांव	शारिरिक योग्यता	दिव्यांग आरक्षणाचा सुयोग्य प्रकार	पदाची कर्तव्य/जबाबदाच्या / कामाचे स्वरूप (संक्षिप्त)
	<p>७. समाज शिक्षणाधिकारी/कार्यक्रम अधिकारी, अ. सं. व प्रो.शिक्षण संचालनालय / जवाहर बालभवन, मुंबई.</p> <p>८. सहाय्यक वाणिज्य शाळा निरिक्षक/ कार्यक्रम संयोजन अधिकारी, म.रा. प.परीषद</p> <p>९. गृह प्रमुख/वस्तीगृह रक्षक, शासकीय विद्यानिकेतन</p> <p>१०. समन्वयक, म.रा.शै.नि.व प्र.संस्था, औरंगाबाद</p> <p>११. सहा.प्रकल्प अधिकारी, एकान्मिक आदिवासी विकास प्रकल्प</p> <p>१२. सचिव/ कार्यक्रम अधिकारी, म.प्रा.शि.परिषद, मुंबई</p> <p>१३. का.अधिकारी, सर्व शिक्षा अभियान</p>			<p>करणे.</p> <p>११. प्रौढ शिक्षण कार्यक्रम अंतर्गत साक्षरते संदर्भात कार्यवाही करणे.</p> <p>१२. “जीवन शिक्षण” मासिक विषयक कामकाज करणे.</p> <p>१३. परिक्षा परिषदे अंतर्गत विविध विभागातील प्रशासन शाखेशी संबंधित कामकाज</p> <p>१४. मनापा क्षेत्रातील खाजगी व्यवस्थापानाच्या शाळांचे सनियत्रंण व गुणवत्तापूर्ण शिक्षणाची पूरता करणे</p> <p>१५. महाराष्ट्र राज्य परिक्षा परिषद पुणे मार्फत परिक्षांचे आयोजन करणे. सर्व परिक्षांचे मुल्यमापन करणे. परिक्षांचे कार्यपद्धतीत सुधारणा या आयुक्त परिक्षा परिषद यांना सहाय्यक अधिकारी म्हणून काम करणे</p>
३.	अधीक्षक व तत्सम (म.शि.से)	S.ST.W.RW.SE .H. C, MF	<p>a) B, LV</p> <p>b) D, HH</p> <p>c) OA, BA, OL, BL, OAL, BLOA, CP, LC, Dw, AAV,</p> <p>d) SLD, MI</p>	<p>१. कार्यालयीन कामकाज करणे.</p> <p>२. कार्यालयातील कर्मचारी यांच्या संनियत्रण करणे.</p> <p>३. योजनेची कामे करताना शाळांना भेटी, तपासणी करणे.</p>

अ.क्र.	पदांचे नांव	शारिरिक योग्यता	दिव्यांग आरक्षणाचा सुयोग्य प्रकार	पदाची कर्तव्य/जबाबदाच्या / कामाचे स्वरूप (संक्षिप्त)
	अहार योजना/अधीक्षक जि. प. प्राथमिक /माध्यमिक/ जिल्हा शिक्षण व प्रशिक्षण संस्था		e) MD Involving (a) to (d) above	४. शासकीय कामानिमीत न्यायालयात वरीष्ठ कार्यालयात उपस्थित राहणे.
४.	अधीक्षक व तत्सम (सा.रा.से) १. अधीक्षक , माध्यमिक व उच्च माध्यमिक शिक्षण संचालनालय पुणे/राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद-पुणे/ शालेय पोषण अहार योजना/अधीक्षक जि. प. प्राथमिक /माध्यमिक/ जिल्हा शिक्षण व प्रशिक्षण संस्था २. लेखापाल, माध्यमिक व उच्च माध्यमिक शिक्षण संचालनालय पुणे	S.,ST, W, RW, SE , H, C, MF	a) B, LV b) D, HH c) OA,BA, OL, BL, OAL, BLOA, CP, LC, Dw, AAV, d) SLD, MI e) MD Involving (a) to (d) above	१. कार्यालयीन कामकाज करणे. २. कार्यालयातील कर्मचारी यांच्या संनियत्रण करणे. ३. विद्यार्थी लाभाच्या येजनांची अंमलबजावणी करणे ४. विद्यार्थी लाभाच्या योजनांची अंमलबजावणी करणे. ५. शासकीय कामानिमीत न्यायालयात वरीष्ठ कार्यालयात उपस्थित राहणे.

FUNCTIONAL REQUIREMENT ABBREVIATIONS USED : S= Sitting, ST= Standing, W= Walking, BN= Bending, L= Lifting, KC= Kneeling & Crouching , JU= Jumping, CRL= Crawling, CL= Climbing, PP= Pulling & Pushing, MF=Manipulation with Fingers, RW= Raading & Writing, SE= Seeing, H= Hearing, C=Communication

CATEGORY ABBREVIATIONS USED : B= Blind, LC= Low Vision, D= Deaf, HH= Hard of Hearing, OA= One Arm, OL= One Leg, BA= Both Arms BL= Both Leg, OAL= One Arm and One Leg, BLOA= Both Leg & one arm, BLA Both Legs Arms, CP= Cerebral Palsy, LC= Leprosy Cured, Dw= Dwarfism, MDY= Muscular Dystrophy, AAV= Acid Attack Victims, ASD= autism Spectrum Disorder (M= Mild, MoD= Moderate), MI= Mental Illness, MD= Multiple Disabilities, Including Deaf Blindness